

119

MINISTRIES

“Dit document is een script van onderwijs dat is bedoeld om via video te worden getoond. In de video worden relevante tekst, dia's, media en afbeeldingen getoond om de presentatie te vereenvoudigen. Daarom kan het gebeuren dat de tekst in dit transcript niet altijd even vlot leest of dat bepaalde teksten vreemd klinken. Ook kunnen er grammaticale fouten voorkomen die niet acceptabel zijn in literair werk. We moedigen u aan om het video-onderwijs te bekijken omdat het een aanvulling is op het schriftelijke onderwijs.”

De Sjabbat in Lukas en Handelingen: De Gewoonte van de Eerste Christenen

Hoe dachten de eerste christenen over de Sjabbat? In de Hebreeuwse Geschriften, ofwel het "Oude Testament", gebod God Zijn volk om de Sjabbat te houden. Geloofden de eerste christenen dat dit gebod nog steeds op hen van toepassing was? Of geloofden ze dat Christus een einde heeft gemaakt aan de instructie om de Sjabbat te houden?

Christenen zijn tegenwoordig verdeeld over deze kwestie. Aan de ene kant heb je mensen die beweren dat de komst van Christus het gebod om de Sjabbat te houden teniet heeft gedaan en dat de eerste christenen het niet meer hielden. Aan de andere kant zijn er mensen die geloven dat Christus en zijn eerste volgelingen de Sjabbat belangrijk en relevant bleven beschouwen voor hun leven. Wie heeft er gelijk?

Een manier om deze vraag te benaderen is door te bekijken hoe Christus en Zijn eerste volgelingen leefden met betrekking tot de Sjabbat. Deden ze alsof de Sjabbat belangrijk was, of negeerden ze die dag?

Lukas, de auteur van het Evangelie van Lukas en het boek Handelingen, lijkt ons een antwoord te geven. Zowel in het Evangelie van Lukas als in Handelingen wordt de Sjabbat meerdere malen genoemd. In deze studie zullen we de verwijzingen naar de Sjabbat in het Lukas Evangelie en in Handelingen gaan onderzoeken om te begrijpen hoe Lukas de handelingen van Jezus - ofwel Jesjoea, zoals Hij in het Hebreeuws werd genoemd - op de Sjabbat beschrijft, en wat de eerste volgelingen op de Sjabbat deden. We zullen zien dat Lukas vanaf het begin van de bediening van Jesjoea tot aan het einde van Handelingen, Jesjoea en Zijn eerste volgelingen heel consequent beschrijft als dat ze trouw waren aan de Sjabbat. We zullen zien dat het houden van de Sjabbat, in het verslag van Lukas, als zeer belangrijk werd gezien voor het leven van Jesjoea en de apostelen. De beschrijving van Lukas is in tegenspraak met de gedachte dat zij geloofden dat de Sjabbat niet langer nodig was. Laten we beginnen.

De Gewoonte van Jesjoea op de Sjabbat

De eerste keer dat Lukas de Sjabbat noemt, is helemaal aan het begin van de openbare bediening van Jesjoea. Na Zijn doop en de beproeving in de woestijn (Lukas 3:21-22; 4:1-13), vermeldt Lukas dat Jesjoea is teruggekeerd naar Galilea en begon te onderwijzen in de synagogen (Lukas 4:14-16). Toen Lukas in Nazareth aankwam, vermeldt hij dat Jesjoea op de dag van de Sjabbat "naar Zijn gewoonte" naar de synagoge ging:

Lukas 4:16

En Hij kwam in Nazareth, waar Hij opgevoed was, en ging naar Zijn gewoonte op de dag van de Sabbat naar de synagoge, en Hij stond op om te lezen.

De hier gebruikte uitdrukking "naar Zijn gewoonte" is veelzeggend. Lukas gebruikt deze zinsnede, met soortgelijke bewoordingen, elders om een gewoonte uit te drukken (bijv. Lukas 2:42; Handelingen 17:2). Vandaar dat Jesjoea, net als de andere religieuze Joden in Zijn tijd, op de dag van de Sjabbat regelmatig de synagogediensten bijwoonde en eraan deelnam. Jesjoea hield zich Zijn hele leven lang consequent aan deze gewoonte op de Sjabbat (Lukas 4:31; 6:6; 13:10). Zoals de geleerde Mark Kinzer schrijft:

Lukas benadrukt dat Jezus er een gewoonte van maakte om op de Sjabbat in de synagoge te aanbidden. Aangezien deze gewoonte met betrekking tot Zijn gedrag wordt opgemerkt in 'Nazareth, waar Hij was opgevoed', moeten de lezers aannemen dat een dergelijke viering van de Sjabbat het hele leven van Jezus heeft gekenmerkt, zowel voor als na Zijn doop.

-Mark S. Kinzer, *Jerusalem Crucified, Jerusalem Risen: The Resurrected Messiah, the Jewish People, and the Land of Promise* (Eugene, OR: Wipf & Stock, 2018), blz 174

Het feit dat Lukas heeft opgetekend dat Jesjoea trouw de eredienst volgde op de Sjabbat is nogal verrassend als we moeten geloven dat de komst van Jesjoea dit gebod teniet heeft gedaan. Aan de andere kant is de trouwe naleving van de Sjabbat door Jesjoea precies wat we zouden verwachten als Hij de Sjabbat belangrijk zou vinden.

De Conflicten van Jesjoea met de Sjabbat

Om eerlijk te zijn, terwijl Lukas Jesjoea beschrijft als Iemand die de Sjabbat trouw naleeft, beschrijft hij Hem ook als Iemand die er regelmatig van wordt beschuldigd dat Hij deze dag overtreedt. De Farizeeën beschuldigen Jesjoea bijvoorbeeld van het "doen van wat niet geoorloofd is op de Sjabbat" nadat ze Zijn discipelen aren zagen plukken (Lukas 6:1-5). Bovendien wordt Jesjoea ook bekritiseerd door de religieuze leiders omdat Hij genezingen verrichte op de Sjabbat (Lukas 6:6-11; 13:10-17; 14:1-6). Sommige uitleggers zien deze conflicten als het bewijs dat Lukas Jesjoea afschildert als Iemand die de Sjabbat heeft afgeschaft. Stephen Wilson schrijft bijvoorbeeld dat deze conflicten op de Sjabbat, in Lukas, "kunnen worden gebruikt om de verwerping van de huidige naleving van de Sjabbat te rechtvaardigen".

-Stephen G. Wilson, *Luke and the Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), blz 33-34).

Maar er zijn ten minste vier redenen waarom die uitlegging ongeloofwaardig is.

Allereerst geeft Lukas aan dat Jesjoea het voortdurende gezag van de gehele Torah bevestigt:

Lukas 16:17

En het is gemakkelijker dat de hemel en de aarde voorbijgaan, dan dat één tittel van de Wet wegvalt.

Dus, volgens Jesjoea, is er niets van de Wet van Mozes weggenomen zolang de hemel en de aarde bestaan (vgl. Mattheüs 5:18). De geleerde Michael Wolter verwoordt het goed:

Lukas laat Hem [dat wil zeggen, Jesjoea] zonder enige uitzondering volhouden dat de Torah nog steeds geldig is.

-Michael Wolter, *The Gospel according to Luke*, vol. 2, trans. Wayne Coppins and Christoph Heilig (Waco, TX: Baylor University Press, 2017), blz 276

Als Jesjoea onderwees dat niets van de Torah ongeldig is verklaard, dan geldt dat ook voor de Sjabbat. Als je deze conflicten aanhaalt om te bewijzen dat Jesjoea de Sjabbat teniet heeft gedaan, dan zou je Zijn eigen onderwijs in Lukas 16:17 tegenspreken.

Ten tweede staat er in de Wet van Mozes geen verbod op het plukken van graan of een genezing op de Sjabbat. Hoewel sommige Joden in de tijd van Jesjoea aangaven dat de Torah deze handelingen verbood, wordt een dergelijke uitleg niet ondersteund door de Torah zelf. Dus, ondanks de beschuldigingen van de Farizeeën, waren de daden van Jesjoea op de Sjabbat helemaal geen overtredingen van de Wet van Mozes.

Wat het plukken van graan betreft, lijken de Farizeeën de handelingen van de discipelen te hebben beschouwd als een overtreding van het verbod in Exodus 34:21 om te "oogsten" op de Sjabbat. De rabbijnse literatuur identificeert negenendertig categorieën van verboden "werk" op de Sjabbat, waar het "oogsten" er één van is. Zoals de geleerde Mattheüs Thiessen uitlegt:

De rabbijnen geven een uitleg van wat deze categorie werk inhoudt in de Tosefta [Tosefta, *Sjabbat* 9:17] - het omvat het plukken van graan als een onderdeel van het oogsten.

-Mattheüs Thiessen, *Jesus and the Forces of Death: The Gospels' Portrayal of Ritual Impurity Within First-Century Judaism* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2020), blz 156

Het lijkt er dus op dat de Farizeeën het plukken van graan beschouwden als een overtreding van de Sjabbat. Maar de Torah zelf maakt duidelijk onderscheid tussen het grootschalig oogsten en het nonchalant plukken van graan met je hand terwijl je door een veld loopt. Denk bijvoorbeeld aan ...

Deuteronomium 23:25

Wanneer u in het staande koren van uw naaste komt, mag u met uw hand aren plukken; maar u mag niet de sikkel slaan in het staande koren van uw naaste.

We zouden ook kunnen denken aan Leviticus 25:5-6 en 11-12, waar de Torah de opbrengst van de velden tijdens de Sjabbats- en Jubeljaren toestaat, maar toch ook het "oogsten" in deze tijden verbiedt:

Leviticus 25:5-6

Wat er na uw laatste oogst nog opkomt, **mag u niet oogsten**, en de druiven van uw ongesnoeide wijnstok mag u niet plukken. Het is een jaar van volkomen rust voor het land. **De opbrengst van de sabbat van het land zal voor u als voedsel dienen:** voor u en uw slaaf en uw slavin, uw dagloner en uw bijwoner, die bij u als vreemdeling verblijven.

Leviticus 25:11-12

Elk vijftigste jaar moet jubeljaar voor u zijn. **U mag dan niet zaaien, niet oogsten** wat er na uw laatste oogst nog opkomt, en de druiven van uw ongesnoeide wijnstok mag u niet plukken, want het is jubeljaar. Het moet heilig voor u zijn. **U mag van de akker eten wat hij uit zichzelf opbrengt.**

Dus, in tegenstelling tot de Farizeeën, maakt de Torah een onderscheid tussen "oogsten" en slechts enkele aren verzamelen van een akker. Daarom, op basis van de Wet van Mozes zelf, worden de handelingen van de discipelen niet geassocieerd als "oogsten". Ze zijn dus niet in strijd met het verbod in Exodus 34:21 om niet te oogsten op de Sjabbat. Nogmaals, om het met duidelijke woorden aan te geven, er is een verschil tussen het plukken van een paar aren om te eten terwijl je door een veld loopt, en het tevoorschijn halen van een sikkel om graan te oogsten. De ene is gewoon het eten van een snack, en niet in strijd met de Sjabbat; het andere is vermoeiend werk, wat de Sjabbat schendt. De Farizeeën zeiden dat ze allebei de Sjabbat schenden, ook al maakt de Torah duidelijk onderscheid tussen deze twee dingen.

Dezelfde situatie deed zich voor toen Jesjoea werd bekritiseerd voor een genezing op de Sjabbat. De Torah bevat nergens een verbod om iemand te genezen op de Sjabbat, maar in de tijd van Jesjoea geloofden sommige Joden dat het was verboden om iemand te genezen op de Sjabbat, tenzij je daarmee iemands leven zou redden (zie bijv. m. *Yoma* 8.6). Jesjoea heeft de Torah niet overtreden toen Hij iemand genas op de Sjabbat; In plaats daarvan overtrad Hij de buiten-Bijbelse regels van de religieuze leiders. Dus noch de discipelen van Jesjoea die graan plukten, noch Zijn genezing op de Sjabbat was een overtreding van de Wet van Mozes.

Ten derde, toen Jesjoea werd geconfronteerd met Zijn gedrag op de Sjabbat, beweerde Hij niet dat Hij en Zijn discipelen het recht hadden om de Sjabbat te negeren. In plaats daarvan *verdedigde Jesjoea Zijn* handelingen en die van Zijn discipelen op de Sjabbat als "geoorloofd" (Lukas 6:9; 14:3). In elk geschil voerde Hij een rechtmatige verdediging waarom hun acties waren toegestaan en waarom de beschuldigingen van hun tegenstanders ongegrond waren. Zoals de geleerde Graham Twelftree schrijft:

Het Evangelie van Lukas beschrijft de Wet als goed en van voortdurende betekenis voor zijn lezers ... In de geschillen over de Sjabbat wil Lukas voortdurend aantonen dat Jezus in volledige overeenstemming heeft gehandeld met de Wet.

-Graham H. Twelftree, *People of the Spirit: Exploring Luke's View of the Church* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2009), blz 54

De geleerde Jacob Jervell herhaalt dit perspectief:

Er bestaat geen tegenstrijdigheid met de Wet in de houding van Jezus, zoals die worden beschreven bij de vele geschillen over de Sjabbat. Lukas vermeldt niet minder dan vier geschillen, en hij deed er alles aan om aan te tonen dat Jezus in volledige overeenstemming met de Wet heeft gehandeld en dat de Joodse leiders daar geen bezwaar tegen konden maken.

-Jacob Jervell, *Luke and the People of God: A New Look at Luke-Acts* (Minneapolis, MN: Augsburg Publishing, 1972), blz 140

Als Jesjoea van plan was geweest om de Sjabbat af te schaffen, waarom zou Hij dan zoveel tijd nemen om uit te leggen dat Hij en Zijn discipelen de Sjabbat echt niet hadden overtreden? Zou het niet logischer zijn geweest als Hij zoiets had gezegd als: "Of we de Sjabbat hebben overtreden doet er niet toe, want het is niet langer belangrijk nu Ik hier ben"? Maar dat zegt Hij niet. In plaats daarvan verdedigt Hij de acties van Zichzelf en Zijn discipelen als "rechtmatig". Deze reactie is heel vreemd als Jesjoea dacht dat de Sjabbat niet meer nodig was. Maar deze reactie komt perfect overeen met wat we zouden verwachten als Hij en Zijn discipelen zich zouden inzetten voor het handhaven van de heiligheid van de Sjabbat.

Ten vierde is het opmerkelijk dat Lukas in het boek Handelingen geen conflicten vermeldt tussen de apostelen en religieuze leiders over het houden van de Sjabbat. In plaats daarvan benadrukt Lukas dat de apostelen vaak de synagogediensten bijwoonden op de Sjabbat (Handelingen 13:14; 16:13; 17:2; 18:4), volgens de gevestigde gewoonte van Jesjoea (Lukas 4:16). De geleerde Benjamin Frostad verwoordt het goed:

Als het de bedoeling was geweest van Lukas dat de controversiële handelingen van Jezus als precedent moesten dienen voor Zijn volgelingen om de Sjabbat te negeren, dan is de afwezigheid van enige polemieken rondom het houden van de Sjabbat in Handelingen opvallend.

-Benjamin Frostad, *"He Made No Distinction: Gentiles and the Role of Torah in Acts 15"* (MA Thesis, Briarcrest Seminary, 2021), blz 69

In het licht van deze overwegingen is het niet logisch om deze conflictpassages te interpreteren als situaties waarbij Jesjoea de geldigheid van de Sjabbat zou betwisten. In plaats daarvan moeten we deze passages opvatten als dialogen tussen Jesjoea en de religieuze leiders over *de juiste manier om de Sjabbat te houden*. Jesjoea verzette zich tegen deze interpretaties van de religieuze leiders van Zijn tijd, maar Hij verzette zich niet tegen de Sjabbat zelf. Zoals we hebben gezien, deed Hij Zijn uiterste best om te bewijzen dat Zijn handelingen op Sjabbat "rechtmatig" waren. Dit bewijs komt volledig overeen met de gedachte dat Hij de Sjabbat belangrijk vond.

Voor meer informatie over deze passages verwijzen we je naar onze studies "[Heer van de Sjabbat](#)" en "[De Sjabbat: een dag van genezing](#)".

Het Naleven van de Sjabbat onder de Joodse Volgelingen van Jesjoea

Na uitvoerig te hebben verteld hoe Jesjoea Zelf trouw de Sjabbat heeft gehouden, beschrijft Lukas vervolgens hoe de Joodse volgelingen van Jesjoea ook de Sjabbat bleven houden. Na de kruisiging van Jesjoea, vermeldt Lukas bijvoorbeeld dat de vrouwen, die Jesjoea volgden, rustten op de Sjabbat overeenkomstig het gebod:

Lukas 23:55-56

En ook de vrouwen die met Hem uit Galilea gekomen waren, volgden en zagen het graf en hoe Zijn lichaam erin gelegd werd. En toen zij teruggekeerd waren, maakten zij specerijen en mirre gereed. En op de sabbat rustten ze overeenkomstig het gebod.

Lukas wil dus heel duidelijk aangeven dat deze Joodse vrouwen trouw rustten op de Sjabbat en hun plannen om het lichaam van Jesjoea te zalven hadden uitgesteld tot de Sjabbat voorbij was. Zelfs na de kruisiging gaven de Joodse volgelingen van Jesjoea prioriteit aan het houden van het gebod van de Sjabbat. Deze verplichting om de Sjabbat te houden zou nogal vreemd zijn geweest als de komst van Jesjoea het gebod om de Sjabbat te houden had weggedaan. Maar het is precies wat we zouden verwachten als de eerste Joodse volgelingen van Jesjoea geloofden dat het gebod van kracht bleef.

Bovendien verwijst Lukas in Handelingen herhaaldelijk naar de Sjabbat bij de bediening van Paulus. In Handelingen 13 lezen we dat Paulus en Barnabas tijdens opeenvolgende Sjabbatten de synagogedienst in het Pisidische Antiochië bijwoonden en daar onderwezen (Handelingen 13:14, 27, 42, 44). Lukas merkt ook op dat Paulus naar de rivier buiten Filippi ging om op de Sjabbat te bidden (Handelingen 16:13) en herhaaldelijk deelnam aan synagogediensten op de Sjabbat in zowel Thessalonica (Handelingen 17:2) als Korinthe (Handelingen 18:4).

Tijdens zijn zendingsreizen leek Paulus de Sjabbat als een dag van rust, aanbidding en Bijbelstudie te beschouwen. Nu proberen sommige uitleggers deze verwijzingen buiten beschouwing te laten, door te suggereren dat Paulus de Sjabbat slechts naleefde als een zendingsstrategie om de Joden het Evangelie te verkondigen. Hoewel het waar is dat Paulus deze gelegenheden gebruikte om het goede nieuws van de Messias te delen, moeten we in gedachten houden dat wat we nu "het Christendom" noemen, op dat moment geen aparte religie was, los van het Jodendom. De eerste christenen zagen hun beweging als een sekte *binnen* het Jodendom. In feite werden zij de "sekte van de Nazarenen" genoemd (Handelingen 24:5). Het woord dat als "sekte" is vertaald (αἵρεσις) is hetzelfde woord dat wordt gebruikt om de Farizeeën en Sadduceeën te beschrijven (Handelingen 5:17; 15:5), die allebei werden beschouwd als een onderdeel van het eerste-eeuwse Jodendom. Het was dus niet de bedoeling van Paulus om de synagoge te infiltreren om mensen weg te trekken uit het Jodendom. Hij en zijn collega's in de bediening waren zelf gelovige Joden die op de Sjabbat de synagogediensten bijwoonden! De geleerde Denis Fortin verwoordt het goed:

Wat Lukas beschrijft, is niet Paulus die Joden en heidenen uitnodigt om een nieuwe religie te vormen; in plaats daarvan verkondigt hij de vervulling van Gods belofte van een Messias. En deze belofte is voor zowel Joden als heidenen. Vanuit dit perspectief bezien zijn de bezoeken van Paulus aan synagogen, op de Sjabbat, niet alleen een strategie om bekeerlingen te winnen. Paulus kan worden gezien als een trouwe Jood die de Sjabbat houdt: op dit punt in de vroegchristelijke geschiedenis zijn Paulus en zijn collega's Joodse gelovigen in Jezus de Messias, die de Sjabbat houden.

-Denis Fortin, "Paul's Observance of the Sabbath in Acts of the Apostles as a Marker of Continuity Between Judaism and Early Christianity, " *AUSS* 40, no. 2 (2015), blz 329

Dus, volgens Lukas, bleven de vroege Joodse volgelingen van Jesjoea de Sjabbat houden. Door de aandacht te vestigen op de vrouwen, die na de dood van Jesjoea op de Sjabbat rustten, en de gebruikelijke Sjabbatviering van Paulus, benadrukt Lukas de toewijding van deze gelovigen aan dit gebod. Dit komt goed overeen met de gedachte dat de eerste Joodse volgelingen van Jesjoea de Sjabbat belangrijk en relevant vonden voor hun leven. Maar het lijkt nogal *in tegenspraak* met de gedachte dat de komst van Jesjoea dit gebod teniet heeft gedaan.

Het Naleven van de Sjabbat onder de Niet Joodse Volgelingen van Jesjoea

Zoals we hebben gezien, beschrijft Lukas de Joodse volgelingen van Jesjoea, in het boek Handelingen, heel consequent als mensen die trouw rusten en hun aanbidding deden op de Sjabbat. Dit geeft aan dat het houden van de Sjabbat onder Joodse gelovigen binnen de vroege christelijke gemeenschap de standaardpraktijk is gebleven. Maar koesterde Lukas dezelfde verwachting voor de niet-Joodse gelovigen? Bepaalde passages in Handelingen suggereren dat Lukas de viering van de Sjabbat inderdaad ook voor de heidense gelovigen belangrijk vond.

Heidenen worden bijvoorbeeld vaak afgebeeld als deelnemers van de synagogediensten die luisterden naar de Torah-lezingen op de Sjabbat (Handelingen 13:14-16, 26, 43-45, 48; 14:1; 17:1-4; 18:4). Deze heidenen komen dus op de Sjabbat al samen met de Joden, en vormen een aanzienlijk deel van de personen die in het hele boek Handelingen tot geloof zijn gekomen in Jesjoea. Zoals Jacob Jervell schrijft:

De verwijzingen naar de bekering van heidenen spreken voornamelijk over "Godvrezende" heidenen, die al via de synagoge verwant zijn aan Israël en het Jodendom, maar zonder besneden te zijn (13:43; 14:1; 17:4, 12). De passages laten zien dat Joodse en niet-Joodse bekeringen zodanig zijn verenigd dat beide groepen gezamenlijk het Evangelie aanvaardden.

-Jacob Jervell, *Luke and the People of God: A New Look at Luke-Acts* (Minneapolis, MN: Augsburg Publishing, 1972), blz 44

Lukas lijkt dus te verwachten dat deze heidense gelovigen in Jesjoea, die al deelnamen aan de synagogediensten, op de Sjabbat zouden blijven aanbidden in gemeenschap met de Joodse gelovigen.

In Handelingen 15:21 zien we nog een bevestiging dat Lukas verwachtte dat de heidense gelovigen in Jesjoea op de Sjabbat samen met de Joodse gelovigen zouden aanbidden. Dit vers is een onderdeel van de discussie bij de Vergadering van Jeruzalem, waar de eerste christelijke leiders, waaronder Petrus, Paulus en Jakobus, overleg hadden over de vraag of de heidense gelovigen in Jesjoea besneden moesten worden om "gered" te zijn en te worden opgenomen in de christelijke gemeenschap (Handelingen 15:1, 5). Zoals de Wet van Mozes aangeeft hoeven volwassen heidenen zich niet eerst laten besnijden om te worden opgenomen in Gods volk. De apostelen concludeerden dat de besnijdenis geen vereiste was voor de heidenen om volwaardig te worden opgenomen in de christelijke gemeenschap. Maar het besluit van de apostelen om geen besnijdenis te vereisen, betekende niet dat niet-Joodse gelovigen waren vrijgesteld van het gehoorzamen van de andere geboden, die in de Torah op hen van toepassing waren. Zoals de geleerde William Willimon opmerkt:

Jakobus lijkt deze heidenen te beschouwen als analoog aan de "vreemdelingen" in de Hebreeuwse Geschriften ... Nergens suggereert Lukas dat Jezus de Torah heeft opgeheven. Zelfs heidenen moeten dat deel van de Torah houden dat op hen van toepassing is als niet-Joden.

-William H. Willimon, *Acts*, IBC (Atlanta, GA: John Knox Press, 1988), blz 130-131

Dit perspectief wordt herhaald door andere geleerden, zoals Jacob Jervell:

Sommige Joodse christenen uit de partij van de Farizeeën eisen van de niet Joden dat ze besneden waren en de Wet hielden (Handelingen 15:1, 5); als de niet Joden deze verplichtingen niet nakomen, kunnen ze niet worden gered. De Vergadering wijst dit af, omdat de verlossing komt door de genade van God (Handelingen 15:11). Maar ook de niet Joden moeten de Wet houden, het deel van de Wet dat te maken heeft met de niet Joden die onder de Joden leven.

-Jacob Jervell, *The Theology of the Acts of the Apostles* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), blz 59

De apostelen identificeerden de niet-Joodse gelovigen dus met de "vreemdelingen" onder Israël, in de Wet van Mozes. Zoals de onbesneden vreemdelingen, die zich bij Israël aansloten en hun God aanbaden, in de Hebreeuwse Geschriften werden opgedragen om de Geboden te houden, gold dat ook voor de onbesneden niet Joodse gelovigen die zich bij de christelijke gemeenschap aansloten. Volgens de Wet van Mozes worden vreemdelingen, net als de geboren Israëlieten, expliciet geboden om de Sjabbat te houden (Exodus 20:10; 23:12; Deuteronomium 5:14).

Voor meer informatie hierover verwijzen we je naar onze studie: **"Moeten de heidenen ook de Torah houden?"**

De noodzaak om de niet-Joodse gelovigen op te leiden en hen de Torah te onderwijzen, wordt bevestigd in de uitspraak van Jakobus:

Handelingen 15:19-21

Daarom ben ik van oordeel dat men het hun die zich uit de heidenen tot God bekeren, niet lastig moet maken, maar aan hen moet schrijven dat zij zich dienen te onthouden van de dingen die door de afgoden besmet zijn, van ontucht, van het verstikte en van bloed. **Want Mozes heeft van oude tijden af in elke stad mensen die hem prediken, want hij wordt elke sabbat in de synagogen voorgelezen.**

Volgens Jakobus moeten de niet Joodse gelovigen zich dus in eerste instantie houden aan vier geboden die zijn afgeleid van de Wet van Mozes (Handelingen 15:20; vgl. Exodus. 34:15; Leviticus. 17:13-16; 18; 20:6-21; Numeri. 25:1-2; Deuteronomium. 12:16, 23). Deze vier geboden dienden als uitgangspunt voor de niet Joodse gelovigen die zich bij de gemeenschap aansloten. Zoals Benjamin Frostad schrijft:

De vier verboden geven het minimum aan, niet het maximum, dat niet-Joodse gelovigen in acht moeten nemen. Ze vertegenwoordigen een startpunt van waaruit de nieuwe gelovigen geacht werden om verder te groeien.

-Benjamin Frostad, "He Made No Distinction: Gentiles and the Role of Torah in Acts 15" (MA Thesis, Briercrest Seminary, 2021), blz 97

Bovendien verwachtte Jakobus dat deze niet Joodse gelovigen de rest van de geboden zouden leren en gingen gehoorzamen, die op hen van toepassing waren, als ze elke Sjabbat naar de synagogediensten gingen om de Wet van Mozes te horen prediken: Eyal Regev geeft de volgende opmerking over deze uitspraak van Jakobus:

De implicaties zijn dat, aangezien de Torah regelmatig in de synagoge wordt verkondigd en wordt bestudeerd, de godvrezende christenen meer kennis zouden verwerven en zich aan de Joodse Wet zouden houden, nadat ze waren opgenomen in de (Joods-)christelijke gemeenschap.

-Eyal Regev, "The Gradual Conversion of Gentiles in Acts and Luke's Paradox of the Gentile Mission, " in *Law and Narrative in the Bible and in Neighbouring Ancient Cultures*, ed. F. Avemarie and K. P. Adams (Tübingen: Mohr Siebeck, 2012), blz 361

Deze verwachting van Jakobus doet denken aan Deuteronomium 31:12, waar zowel geboren Israëlieten als vreemdelingen worden opgedragen om samen te komen en de Wet van Mozes te horen prediken tijdens het feest van Soekot, zodat ze **"alle woorden van deze wet nauwlettend (zouden) houden"**. Zo schrijft Lukas in Handelingen 15:21 dat Jakobus verwachtte dat de niet Joden, die tot geloof zijn gekomen in Jesjoea, zich bij de Joodse gelovigen zouden voegen om elke Sjabbat in de synagogen onderwijs te ontvangen in de leer van Mozes. Zoals Frostad schrijft:

Het voorstel van Jakobus gaat ervan uit dat de niet-Joodse gelovigen een voortdurende relatie zullen hebben met de (gelovige) Joodse gemeenschap, dat hun leven zal worden gestructureerd rond de Bijbelse kalender, en dat ze zullen groeien in hun kennis en naleving van de Bijbel.

-Benjamin Frostad, "He Made No Distinction: Gentiles and the Role of Torah in Acts 15" (MA Thesis, Briercrest Seminary, 2021), blz 112

Zondags Aanbidding in Handelingen

Een mogelijke uitdaging voor onze stelling lezen we in Handelingen 20:7, waar Lukas vermeldt dat de gelovigen "op de eerste dag van de week" bijeenkwamen om het brood te breken en het onderwijs van Paulus te horen:

Handelingen 20:7

En op de eerste dag van de week, toen de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, sprak Paulus hen toe, omdat hij de volgende dag wilde vertrekken; en hij liet zijn toespraak voortduren tot middernacht.

Natuurlijk is de Sjabbat de zevende dag van de week en de zondag is de eerste dag van de week. Sommige uitleggers beschouwen dit vers dus als bewijs dat de zondagse eredienst de gebruikelijke Sjabbat-samenkomsten begon te vervangen onder de eerste volgelingen van Jesjoea. Na het citeren van dit vers schrijft Craig Blomberg bijvoorbeeld het volgende:

Al in de eerste eeuw verplaatsten sommige christenen hun dag van aanbidding van de zaterdag naar zondag, de dag van de opstanding van Jezus.

-Craig Blomberg, "The Sabbath as Fulfilled in Christ," in *Perspectives on the Sabbath: 4 Views*, ed. Christopher J. Donato (Nashville, TN: B&H Academic, 2011), blz 308

De geleerde Yong-Eui Yang herhaalt dit perspectief, zij het met veel meer aarzeling:

De viering van de Sjabbat was niet langer een echt probleem voor Lukas en zijn lezers, die misschien al de zondag als dag van de eredienst hadden aangehouden (vgl. Handelingen 20:7).

-Yong-Eui Yang, *Jesus and the Sabbath in Matthew's Gospel*, JSNT Sup 139 (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1997), blz 260

Maar dit vers is een zeer zwakke ondersteuning voor het gedachte dat de zondagviering de dag van de Sjabbat had vervangen bij de gelovigen in de eerste eeuw.

Ten eerste gaat de gedachte dat Handelingen 20:7 een wekelijkse praktijk weergeeft verder dan het bewijs. Hoewel het *mogelijk is* dat Lukas verwijst naar een gewone wekelijkse bijeenkomst, is het net zo goed mogelijk dat hij slechts een eenmalige gelegenheid beschrijft. De tekst geeft gewoon aan dat Paulus van plan was om "*de volgende dag te vertrekken*", wat suggereert dat deze gelovigen zich mogelijk speciaal waren samengekomen om van hem te leren voordat hij vertrok. Zoals Graham Twelftree schrijft:

We kunnen niet concluderen dat de bijeenkomst, (waarschijnlijk van de gelovigen vgl. Handelingen 20:2), die plaatsvond op "de eerste dag van de week", voor Lukas een kenmerkende zondagse eredienst was, want dit is de enige keer dat Lukas deze uitdrukking benoemt en het lijkt geen bijzondere betekenis te hebben.

-Graham H. Twelftree, *People of the Spirit: Exploring Luke's View of the Church* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2009), blz 137

Sommigen beweren misschien dat de vermelding van het breken van het brood een verwijzing is naar het Avondmaal, wat impliceert dat dit een regelmatige eredienst was. Zelfs als we aannemen dat dit een verwijzing is naar het Avondmaal, is dit opnieuw een vrij zwakke ondersteuning voor het feit dat dit een specifieke wekelijkse bijeenkomst is, aangezien Lukas elders aangeeft dat de eerste gelovigen elke dag "brood braken" (Handelingen 2:46).

Ten tweede, zelfs als we aannemen dat Handelingen 20:7 wijst op een patroon van wekelijkse zondagsbijeenkomsten, suggereert dit nog steeds niet dat de eerste gelovigen in Jesjoea waren gestopt met het houden van de Sjabbat op de zevende dag. Zoals we eerder opmerkten, geeft Lukas heel consequent aan dat de eerste christenen de Sjabbat bleven houden. Handelingen 20:7 kan dus hoogstens suggereren dat sommige gelovigen uit de eerste eeuw allebei de dagen hielden. Bewijs uit de vierde en vijfde eeuw na Christus toont aan dat de christenen op zowel de Sjabbat als de zondag uitgebreid samenkwamen, dus het is mogelijk dat een dergelijke dubbele viering ook bestond onder de gelovigen in de eerste eeuw.

-Socrates Scholasticus, *Ecclesiastical History* 5.22; Sozomen, *Ecclesiastical History* 7.19

In ieder geval biedt Handelingen 20:7 geen steun voor de conclusie dat de eerste gelovigen de viering van de Sjabbat hebben vervangen door de zondagsbijeenkomsten. Frostad verwoordt dit goed:

Als Lukas van plan was geweest om zijn lezers te vertellen dat de Sjabbat was afgeschaft of dat deze was veranderd van zaterdag naar zondag, zou je verwachten dat dit in zijn verhaal meer zou zijn uitgewerkt, in plaats van zich te beperken tot één obscure gebeurtenis. De nadruk die elders in Lukas en Handelingen op de viering van de Sjabbat wordt gelegd, suggereert het tegenovergestelde.

-Benjamin Frostad, "He Made No Distinction: Gentiles and the Role of Torah in Acts 15" (MA Thesis, Briarcrest Seminary, 2021), blz 70

Conclusie

In deze studie hebben we laten zien dat Lukas het houden van de Sjabbat consequent afschildert als belangrijk voor het leven van Jesjoea, Zijn Joodse volgelingen en zelfs de niet-Joodse gelovigen. In tegenstelling tot de gedachte dat de eerste christenen de Sjabbat hadden losgelaten, bevestigen het Evangelie van Lukas en het boek Handelingen dat het houden van de Sjabbat de gewoonte bleef binnen de vroegchristelijke beweging.

Nu zouden critici nog steeds bezwaar kunnen maken en beweren dat de verwijzingen naar Jesjoea en de eerste christenen die de Sjabbat hielden, niet noodzakelijkerwijs bewijzen dat de christenen deze gewoonte ook nu nog moeten voortzetten. Het is waar dat deze verwijzingen eerder beschrijvend zijn dan voorschrijvend - dat wil zeggen, ze *beschrijven* wat Jesjoea, de apostelen en de eerste christenen *deden*, maar ze *leggen* het houden van de Sjabbat *niet expliciet* op aan de hedendaagse christenen. Maar houd in gedachten dat de Wet van Mozes het houden van de Sjabbat al voorschrijft, en de belangrijkste vraag is of dat gebod is veranderd met de komst van Christus. Zoals we hebben gezien, is het verslag van Lukas volledig in tegenspraak met de gedachte dat er iets is veranderd met betrekking tot de Sjabbat. Jesjoea en de eerste christenen handelden alsof het gebod om de Sjabbat te houden nog steeds van toepassing was, wat een overtuigend bewijs is dat dit ook zo is.

We hopen dat deze studie je heeft gezegend. En vergeet niet om alles te onderzoeken.

Sjalom, dat Jahweh u mag zegenen in uw wandel in het volledige Woord van God.

Voor meer informatie of andere studies, verwijzen wij je naar onze website www.testeverything.net

E-MAIL: Info@119ministries.com (Verenigde Staten); info@119ministries.nl

FACEBOOK: www.facebook.com/119Ministries; www.facebook.com/119ministriesnederland

WEBSITE: www.TestEverything.net & www.119ministries.nl

TWITTER: www.twitter.com/119Ministries# (Verenigde Staten)